

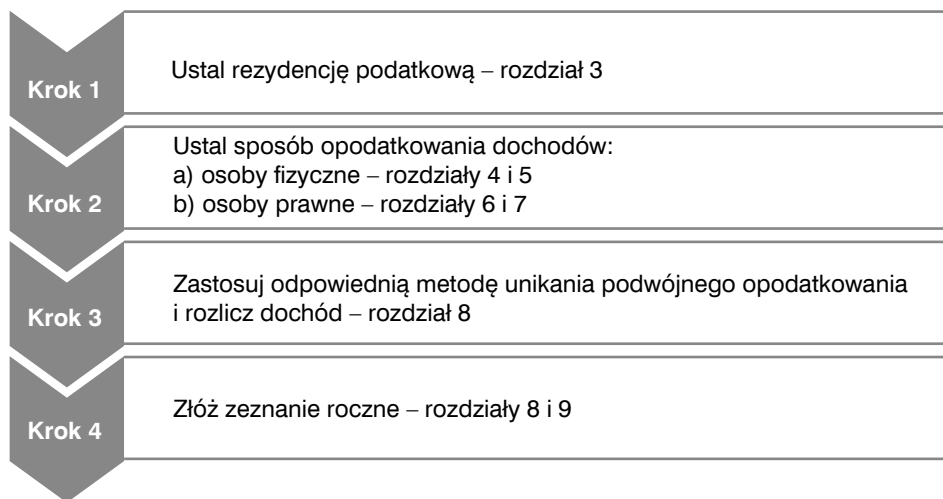
Wstęp

Ostatnie lata przyniosły rewolucję w podatkach osób fizycznych. Zmiany nie ominęły również osób uzyskujących dochody z zagranicy. Zlikwidowano ulgę abolicyjną, która w zasadzie wyrównywała obciążenia podatkowe bez względu na to, jaka metoda unikania podwójnego opodatkowania stosowana jest w umowie z danym państwem. Formalnie ulga pozostała, ale została tak „okrojona”, że w praktyce oznacza to jej likwidację.

Likwidacja ulgi spowodowała, że podatnicy, którzy mają miejsce zamieszkania w Polsce, a uzyskują dochody w państwach, w umowie z którymi obowiązuje metoda proporcjonalnego odliczenia, w wielu przypadkach muszą płacić znacznie wyższe niż do tej pory podatki w Polsce.

Jedną z przesłanek likwidacji ulgi jest Konwencja MLI, która zmieniła ponad połowę zawartych przez Polskę umów o unikaniu podwójnego opodatkowania. Skutkiem jest to, że w coraz większej liczbie umów o unikaniu podwójnego opodatkowania następuje zmiana korzystnej dla podatników metody wyłączenia z progresją na niekorzystną metodę proporcjonalnego odliczenia. Od 2023 r. ta niekorzystna metoda obowiązuje w umowach z Estonią i Hiszpanią, od 2024 r. zmieniają się umowy m.in. z Meksykiem, Rumunią, Bułgarią.

Niniejszy Poradnik ma na celu przybliżyć zasady rozliczania dochodów zagranicznych, w szczególności zwrócić uwagę na skutki zmian wprowadzonych w ramach Polskiego Ładu oraz likwidacji ulgi abolicyjnej i wpływu Konwencji MLI na zmiany w wielu umowach o unikaniu podwójnego opodatkowania. Zostaną omówione zasady stosowania umów o unikaniu podwójnego opodatkowania i przepisy ustaw o podatku dochodowym po zmianach wprowadzonych Konwencją MLI. Dużo miejsca poświęcono zasadom ustalania rezydencji podatkowej – zmiana miejsca zamieszkania i przeniesienie rezydencji do innego państwa może okazać się sposobem na niekorzystne skutki likwidacji ulgi abolicyjnej. Opisane zostaną również sposoby opodatkowania poszczególnych kategorii dochodów oraz zasady stosowania metod unikania podwójnego opodatkowania. Jeden z rozdziałów został poświęcony podatnikom, którzy mieszkają za granicą, a osiągają dochody w Polsce. Każdy aspekt opodatkowania dochodów zagranicznych jest bogato ilustrowany praktycznymi przykładami, które pomogą w zrozumieniu zasad międzynarodowego opodatkowania. Poradnik będzie także praktycznym przewodnikiem pomocnym podczas przygotowywania zeznań podatkowych dla osób rozliczających dochody zagraniczne.

Schemat 1. Rozliczanie dochodów zagranicznych krok po kroku

1. Umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania – kogo dotyczą?

W sytuacji gdy na dochód lub majątek uzyskiwany z tego samego tytułu, przez tego samego podatnika, w tym samym okresie zostają nałożone takie same lub podobne podatki przez dwa państwa, mamy do czynienia z podwójnym opodatkowaniem. Zjawiska takie są oczywiście bardzo szkodliwe, dlatego zainteresowane państwa stosują środki, które mają za zadanie zapobiegać powstawaniu tego typu zjawisk lub niwelować ich skutki. Środki te znajdują się w dwustronnych umowach o unikaniu podwójnego opodatkowania (dalej również jako: UPO).

Zasady zawarte w UPO rozstrzygają, w jaki sposób należy opodatkować dochód lub majątek, który osoba mająca miejsce zamieszkania lub siedzibę w jednym państwie osiąga w drugim umawiającym się państwie.

Zgodnie z Konstytucją umowy międzynarodowe, po ratyfikacji i ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw, stają się powszechnie obowiązującymi źródłami prawa. Stąd też umowy w sprawie unikania podwójnego opodatkowania, które Polska zawarła z około 90 krajami, są stosowane bezpośrednio w celu rozstrzygnięcia, w jaki sposób należy opodatkować dochody zagraniczne. Oznacza to, że mamy zawarte umowy niemal z połową państw świata: z większością państw europejskich, Ameryki Północnej i Azji. Stosunkowo mało umów Polska ma zawartych z państwami Afryki i Ameryki Południowej (nie mamy np. umowy z Argentyną).

WAŻNE! Umowy międzynarodowe, po ratyfikacji i ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw, stają się powszechnie obowiązującymi źródłami prawa.

Umowy w sprawie unikania podwójnego opodatkowania skonstruowane są przeważnie na podstawie wzorca opracowanego przez OECD. Wzorzec ten nosi nazwę Modelowej Konwencji w sprawie podatku od dochodu i majątku.

Drugim powszechnie akceptowanym wzorcem takich umów jest Umowa modelowa ONZ między państwami rozwiniętymi a rozwijającymi się.

Oba wzorce zawierają podobną konstrukcję, definicje i metody unikania podwójnego opodatkowania.

Umowy, które zawarła Polska, opierają się na postanowieniach Modelowej Konwencji OECD. Jako uzupełnienie Konwencji opublikowany został Komentarz do Modelowej Konwencji, który opisuje, w jaki sposób państwa podpisujące się pod Konwencją rozumieją i interpretują zawarte w niej zapisy.

Zarówno Modelowa Konwencja OECD, jak i Komentarz nie są polskim źródłem prawa, jednak Polska jako członek OECD ma obowiązek ich stosowania, a organy podatkowe, by zapewnić jednolitość stosowania prawa, powinny odwoływać się do Komentarza zarówno przy stosowaniu, jak i interpretacji umów o unikaniu podwójnego opodatkowania.

WAŻNE! Organy podatkowe powinny odwoływać się do Komentarza do Modelowej Konwencji przy stosowaniu i interpretacji umów o unikaniu podwójnego opodatkowania.

W sytuacji gdy umowa przewiduje, że dany dochód może być opodatkowany zarówno w kraju rezydencji (zamieszkania lub siedziby) podatnika, jak i w kraju, w którym dochód był uzyskany (źródła), należy zapoznać się z zawartymi w umowie przepisami dotyczącymi metod unikania podwójnego opodatkowania.

Do dochodu, który zgodnie z umową podlega opodatkowaniu w Polsce, należy zastosować przepisy ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych.

Najstarsze, ciągle obowiązujące umowy w sprawie unikania podwójnego opodatkowania Polska podpisała jeszcze w latach siedemdziesiątych XX wieku. Przez wiele lat te akty prawne dotyczyły garstki osób. Wejście Polski do Unii Europejskiej i otwarcie zagranicznych rynków pracy sprawiło, że umowy stały się naprawdę powszechnym aktem prawnym, którego znajomość i prawidłowe zastosowanie stają się wręcz niezbędne.

Omawiając w Poradniku przepisy umów o unikaniu podwójnego opodatkowania, posługujemy się zapisami Modelowej Konwencji OECD w sprawie podatku od dochodu i majątku. Ponieważ UPO skonstruowane są na podstawie zapisów Konwencji, więc w większości umów poszczególne przepisy będą miały takie samo brzmienie jak w Konwencji. Pamiętajmy jednak o tym, że w każdym przypadku posługujemy się zapisami konkretnej umowy, a nie Konwencji – mogą bowiem występować między nimi różnice.